

9 Dagarrangementen en combinatiefuncties

1 Inleiding

De overheid en ouders vinden het belangrijk dat er goede voorzieningen komen voor kinderen van 0-12 jaar. Door deze voorzieningen moeten ouders hun kinderen met een gerust hart aan anderen over kunnen laten op de tijden dat zij werken. Dagarrangementen en combinatiefuncties moeten dit mogelijk maken. In dit thema leggen we uit wat dit zijn.

	Dagarrangementen en combinatiefuncties:
2	Achtergrond
3	Doel
4	Opzet
5	Resultaten tot nu toe
6	De belangrijkste thema's
7	Rollen en competenties
1	

2 Achtergrond

Op dit moment is er nog veel versnippering in de manier waarop kinderen overdag opgevangen worden. De onderwijsassistenten (en leerkrachten) dragen zorg voor de kinderen tijdens de schooluren. Maar ouders moeten vaak al eerder naar hun werk en komen pas later weer terug. De schooltijden sluiten niet aan bij de behoeften aan opvang van de ouders. Zij hebben daardoor met andere woorden moeite om zorg en arbeid goed op elkaar af te stemmen. Om de gaten in de opvang te dichten, zoeken ouders zelf oplossingen, is er voorschoolse en naschoolse opvang en kunnen kinderen bijvoorbeeld naar activiteiten in het buurthuis, naar de muzieklles of naar sport.

In de vele opvangvoorzieningen zoals school, peuterspeelzaal, kinderopvang 0-4 jaar en naschoolse opvang, zijn veel kleinere banen op verschillende momenten van de dag. Dat zijn voor velen geen aantrekkelijke banen. De overheid wil deze versnippering van werk tegengaan en het werk aantrekkelijker maken. Daarvoor combineert zij functies: bijvoorbeeld een onderwijsassistent die ook op de naschoolse opvang werkt of een pedagogisch medewerker die zowel op de peuterspeelzaal werkt als op de naschoolse opvang.

Er is dus behoefte aan nieuwe oplossingen om arbeid en zorg beter te kunnen combineren en er is behoefte aan nieuwe aantrekkelijke banen met betere werktijden. De overheid heeft subsidies verstrekt voor experimenten op deze terreinen. In wijken, steden en in dorpen wordt nu door de lokale overheden de realisatie van dagarrangementen en combinatiefuncties opgepakt.

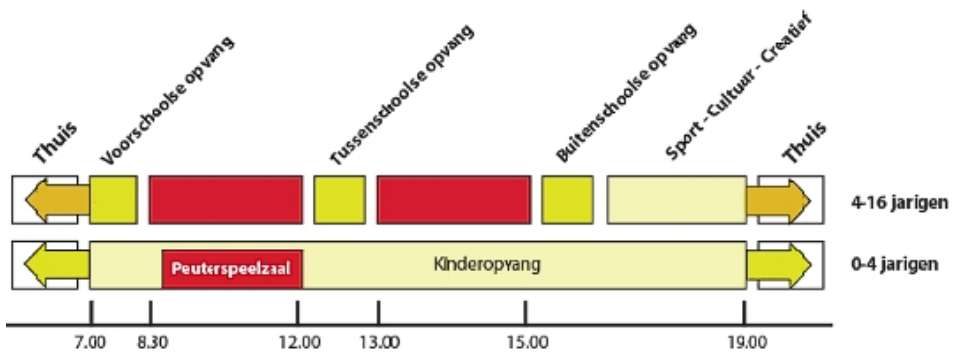
Dagarrangementen zijn een samenhangend aanbod aan voorzieningen die goed op elkaar zijn afgestemd en waarin goed wordt samengewerkt. De kinderen kunnen daar gedurende de gehele dag terecht. De kwaliteit van de kinderopvang moet er door verbeteren. Op lokaal niveau wordt geëxperimenteerd met initiatieven die de samenhang en kwaliteit van de pedagogische en sociale infrastructuur voor alle kinderen versterken; bijvoorbeeld in de brede school of in een multifunctionele accommodatie. Een multifunctionele accommodatie is een accommodatie met meerdere voorzieningen zoals een basisschool, sportvereniging, consultatiebureau en/of buurthuis. Op het platteland is bij de dagarrangementen een andere aanpak nodig dan in de stad.

Combinatiefuncties zijn functies, waarbij werk dat van origine onder twee verschillende werkgevers wordt verricht, tot één functie wordt gemaakt. De medewerker werkt ten behoeve van twee werkvelden/sectoren maar heeft dus maar één werkgever. Het gaat om de werkvelden onderwijs, vrije tijd, sport, cultuur en opvang. Werkgevers in deze verschillende werkvelden maken samen afspraken om de combinatiefuncties te realiseren.

3 Doel

Het belangrijkste doel van het realiseren van dagarrangementen is het realiseren van een jeugdvoorzieningenstructuur met een doorlopend aanbod van opvang, onderwijs, sport, welzijns- en culturele activiteiten. Deze structuur moet voor ouders nieuwe oplossingen bieden om arbeid en zorg te combineren. Ouders en kinderen kunnen naar keuze een arrangement samenstellen. Voorzieningen voor kinderen in de leeftijd van 0 tot en met 12 jaar die goed op elkaar aansluiten, moeten bovendien meer kansen creëren om optimale ontwikkelingsmogelijkheden voor kinderen te bieden, effectief onderwijsachterstanden te bestrijden, integratie te bevorderen en het leren binnen en buiten de school met elkaar te verbinden.

Naast het vergemakkelijken van de combinatie van arbeid en zorg voor werkende ouders, worden op deze manier dus de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen geoptimaliseerd. Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven.

Doel van de combinatiefuncties is om aantrekkelijker werk te creëren en versnippering van werk tegen te gaan. Een voordeel is bovendien dat het aantal gezichten dat een kind op een dag ziet er door kan verminderen.

4 Opzet

Om de doelen te bereiken zijn er 140 experimenten dagindeling geweest. Deze hebben goede oplossingen opgeleverd die het waard zijn breed geïmplementeerd te worden. Voor de invoering van dagarrangementen en combinatiefuncties is de overheid een nieuw programma gestart.

Programma Dagarrangementen en Combinatiefuncties:

- 1 versterking van de sociale infrastructuur
- 2 combinatiefuncties in onderwijs, kinderopvang, welzijn, sport en cultuur

2

Versterking van de sociale infrastructuur

Doel van de programmalijn ‘Versterking van de sociale infrastructuur’ is het realiseren van een jeugdvoorzieningenstructuur. Gemeentelijke en provinciale overheden kunnen met behulp van Europese subsidies de intensieve samenwerking tussen onderwijs, opvang- en vrijetijdsvoorzieningen en nieuwe vormen van dienstverlening op buurt-, wijk- of dorpsniveau regisseren. Lokaal maatwerk is dus het uitgangspunt. De gemeente zorgt voor de procesbegeleiding: zij neemt het initiatief en versnelt en regisseert lokale samenwerking zoals in de brede school.

De brede school is een belangrijke voorziening waarin de basisschool en instellingen hun krachten bundelen om ouders terzijde te staan in de opvang van hun kinderen. Vanuit het perspectief van het kind ontstaat hierdoor een aantrekkelijke leer- en leefomgeving.

Een groot aantal gemeenten realiseert inmiddels brede scholen. Veelal hebben die inspanningen betrekking op de fysieke kant, de gebouwen. Nu moet de sociale infrastructuur (de samenwerkingskant) nog versterkt worden.

Combinatiefuncties in onderwijs, kinderopvang, welzijn, sport en cultuur

Het doel van dit programma is het ontwikkelen van en het realiseren van combinatiefuncties; nieuwe functies op het snijvlak van onderwijs, opvang en vrije tijd. Werkgevers op deze terreinen experimenteren met de personele samenwerking. Combinaties van taken in één persoon kunnen bijvoorbeeld zijn overblijf- en onderwijsassistentie en buitenschoolse opvang en sport en cultuur. Op deze manier ontstaat een arbeidsmarkt voor nieuwe functies en nieuwe kansen voor werkzoekenden.

5 Resultaten tot nu toe

Uit de 140 experimenten is ondermeer gebleken dat gemeenten het lastig vinden meer samenhang te brengen in de voorzieningen voor kinderen. Ook blijkt het voor de samenwerkende organisaties, zoals peuterspeelzaal en onderwijs, moeilijk te zijn om van bestaande banen combinatiefuncties te maken.

Maar er zijn ook positieve geluiden. Dagarrangementen zorgen voor een beter aanbod van opvang en vrijetijdsvoorzieningen, omdat instellingen hun ervaringen en kennis bundelen en hun samenwerking verbreden of verdiepen. Die ontwikkeling bevordert ook de sociale samenhang in een wijk, omdat in de praktijk blijkt dat deze samenwerking zorgt voor de komst van nieuwe voorzieningen. Dat is vooral gunstig voor plattelandsgemeenten en -kernen, waar basisvoorzieningen zoals bibliotheken en sportaccommodaties het meest onder druk staan.

Het combineren van functies en taken binnen één persoon maakt samenwerking tussen instellingen op het gebied van onderwijs en welzijn niet alleen efficiënter, maar ook waardevoller. Denk aan een daartoe bevoegde pedagogisch medewerker uit de kinderopvang die ook sportaanbod verzorgt. Een onderwijsassistent kan bijvoorbeeld tevens medewerker tieneropvang zijn. Het combineren van deeltijdfuncties biedt niet alleen nieuwe mogelijkheden en voordelen voor de betrokken instellingen, maar ook voor de arbeidsmarkt en personen.

Ter ondersteuning van de praktijk zijn er twee websites ontwikkeld 'BredeSchool.nl' en 'dagarrangementecombinatiefuncties.nl'. Er is een helpdesk dagarrangementen waar je terecht kunt met inhoudelijke vragen. Adviseurs uit een expertpool ondersteunen gemeenten bij de uitvoering van goedgekeurde projecten en faciliteren de samenwerking en onderlinge uitwisseling van kennis en ervaring in regionale netwerken.

De ontwikkelingen worden door een bureau gevolgd. Zij evalueert en meet de resultaten en effecten van de programma's en projecten. Uit de evaluaties worden knelpunten gehaald die de overheid vervolgens met nieuw beleid tracht op te lossen.

6 De belangrijkste thema's

Een aantal thema's speelt bij dagarrangementen en combinatiefuncties een belangrijke rol.

6.1 Dagarrangementen

Samenwerken met andere organisaties vraagt een heel andere organisatie en het opnieuw vaststellen van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

De belangrijkste thema's bij dagarrangementen:

- vrijwilligers
- aansprakelijkheid
- beheer en exploitatie
- visie en planontwikkeling
- draagvlak en samenwerking
- doorgaande lijn

3

Vrijwilligers

Sportclubs, buurthuizen en vrijetijdsverenigingen werken met vrijwilligers. In de professionele kinderopvang was dat tot voor kort niet het geval. In de naschoolse opvang wordt dat echter steeds meer gebruikelijk. Vrijwilligers hebben een aparte positie in de organisatie, andere verantwoordelijkheden en bevoegdheden en er gelden andere afspraken en gebruiken. Zij kunnen zowel in de formele als in de informele opvang werken. In de formele opvang kan dat echter alleen als er voldoende professionele begeleiding is.

Bij het werken met vrijwilligers kunnen verschillende wetten belangrijk zijn, bijvoorbeeld de Wet kinderopvang, het Burgerlijk wetboek en de Wet op het primair onderwijs. Net als professionele pedagogisch medewerkers moeten vrijwilligers die met kinderen werken, in het bezit zijn van een geldige Verklaring omtrent het gedrag (VOG). Het is zaak je goed te informeren over de regelgeving op de verschillende terreinen.

Aansprakelijkheid

Er zijn enkele vage gebieden waarbij het de vraag is wie verantwoordelijk en dus aansprakelijk is. Bijvoorbeeld het overbruggingskwartiertje tussen schooltijd en naschoolse activiteit en de inzet van stagiaires. Er is een handreiking ontwikkeld voor het regelen van de aansprakelijkheid en een checklist die je kunt gebruiken om voorafgaand aan de samenwerking te bepalen wie in een bepaalde situatie aansprakelijk is.

Beheer en exploitatie

Het samenwerken in één gebouw, zoals in een brede school of multifunctionele accommodatie, is soms lastig: van wie is het gebouw, wie is er verantwoordelijk als iets vernieuwd moet worden en wie betaalt de rekeningen? Er zijn allerlei handreikingen die daarbij als uitgangspunt kunnen dienen.

Visie- en plantwikkeling

Elke partij zal bij de samenwerking zijn eigen visie, uitgangspunten en plannen hebben. Vóór je gaat samenwerken is het handig om samen één visie te ontwikkelen op basis waarvan verdere plannen ontwikkeld kunnen worden. Op de site van de brede school zijn verschillende visiedocumenten te vinden die als voorbeeld of uitgangspunt voor discussie kunnen dienen.

Draagvlak en samenwerking

Draagvlak betekent dat alle partijen die gaan samenwerken achter de plannen staan en bereid zijn om daaraan bij te dragen. Om dat te bereiken, stellen de samenwerkingspartners vaak convenanten (samenwerkingsovereenkomsten) op. Daar staat duidelijk in wat het doel is en de plannen zijn, wie de samenwerkingspartners zijn en wat elke partner bijdraagt.

Doorgaande lijn

Met de doorgaande lijn wordt bedoeld dat informatie over het functioneren en het welbevinden van kinderen doorgegeven wordt aan volgende begeleiders of aan de leerkrachten. Daarover worden onderling afspraken gemaakt. Het is daarbij van belang dat de partijen het met elkaar eens zijn dat dit van belang is en dat de werkwijze met elkaar afgestemd wordt. Ook ouders worden bij deze discussies betrokken.

6.2 Combinatiefuncties

Om het werken met combinatiefuncties gemakkelijker te maken zijn er voorbeelden van combinatiefuncties ontwikkeld. De volgende functieprofielen zijn bijvoorbeeld opgesteld:

1 ondersteuner – activiteitenleider I:

- klasseassistent (niveau 3) – pedagogisch medewerker (niveau 3);
- pedagogisch medewerker (niveau 3) – activiteitenleider;
- klasseassistent (niveau 3) – sport- en bewegingsleider (niveau 3);
- pedagogisch medewerker (niveau 3) – sport- en bewegingsleider (niveau 3);
- klasseassistent (niveau 3) – instrumentaal begeleider;
- sport- en bewegingsleider (niveau 3) – instrumentaal begeleider;

2 ondersteuner - activiteitenleider II:

- lerarenondersteuner (niveau 4) – sport- en bewegingsleider (niveau 3);
- onderwijsassistent (niveau 4) – pedagogisch medewerker (niveau 4);
- onderwijsassistent (niveau 4) – trainer sport/amateurkunst (niveau 4);
- lerarenondersteuner (niveau 4) – trainer sport/amateurkunst (niveau 4).

Als voorbeeld zie je hieronder één uitgewerkt functieprofiel.

Functie-informatie

Functionaam combinatiefunctie klasseassistent/pedagogisch medewerker

Sectoren onderwijs en opvang

Omgeving

De functionaris ondersteunt de leraar/senior leraar bij het verrichten van eenvoudige routinematige onderwijsinhoudelijke taken, levert een praktische en organisatorische bijdrage aan het klassenmanagement, is verantwoordelijk voor de dagelijks opvang, ontwikkeling en verzorging van een groep kinderen in de kinderopvang en neemt deel aan professionalisering.

De functionaris draagt voorts bij aan de samenwerking tussen organisaties binnen de verschillende werkvelden/sectoren en stimuleert hiertoe afstemming tussen de verschillende aanbieders.

Resultaatgebieden

1 Ondersteunende en verzorgende activiteiten

- verricht, zo nodig op aanwijzing, eenvoudige, routinematige en verzorgende taken ter voorbereiding en ondersteuning van leerlingen/kinderen op de uitvoering van opgedragen taken en oefeningen;
- activeert individuele leerlingen die van de leraar/senior leraar instructie hebben ontvangen;
- stimuleert leerlingen/kinderen bij de verwerving van vaardigheden;
- inspireert leerlingen/kinderen tot luisteren, op te ruimen, zich te concentreren, vragen te stellen, en dergelijke;
- houdt toezicht op leerlingen/kinderen tijdens les, pauzes, spel en vervoer en corrigeert gedrag;
- assisteert bij het samenwerken van leerlingen, het groepswerk en het werken in hoeken;
- surveilleert tijdens binnen- en buitenschoolse activiteiten en corrigeert gedrag van leerlingen;
- signaleert problemen en legt deze voor aan de leraar/senior leraar.

2 Praktische en organisatorische ondersteuning

- richt het leslokaal in en ruimt na afloop van de lessen op;
- maakt het lesmateriaal gereed;
- zet les- en ontwikkelingsmateriaal klaar en ruimt deze na afloop van lessen, bijeenkomsten en dergelijke op;
- levert een bijdrage aan de verwerking van gegevens;
- vult voorraden aan;
- verricht lichte huishoudelijke werkzaamheden in de groep en draagt bij aan het beheer, de hygiëne en goede staat van de inventaris;
- assisteert bij de organisatie van uitstapjes, vieringen, festiviteiten, en dergelijke.

3 Begeleiding en verzorging kinderen

- begeleidt en verzorgt op aanwijzing kinderen, zowel in kleine groepjes als in individueel opzicht;
- draagt bij aan de realisatie van een situatie binnen de groep waarin kinderen zich veilig voelen en stimuleert kinderen tot inspanningen;
- begeleidt kinderen bij dagelijks voorkomende bezigheden;
- draagt bij aan de organisatie van activiteiten gericht op de ontwikkeling van kinderen, binnen of in samenwerking met vertegenwoordigers van de sectoren onderwijs, sport, cultuur en opvang.

4 Informatie-uitwisseling

- houdt toezicht op leerlingen/kinderen en rapporteert over ervaringen aan leidinggevers en leraren;
- informeert bij kennismaking de ouders/verzorgers over de gang van zaken bij de kinderopvang van kinderen en bij de aanpak, voortgang en planning van activiteiten;
- draagt bij aan een goed (periodiek) contact met ouders/verzorgers en informeert naar specifieke aandachtspunten en bijzonderheden van de te begeleiden kinderen;
- onderhoudt contacten met de scholen, opvanginstellingen waar kinderen onderwijs volgen en activiteiten verrichten om onderlinge afstemming te bevorderen en om leerlinggegevens actueel en volledig te houden;
- stemt met collega's af over het samenhangend activiteitenpakket en de verdeling van de werkzaamheden en draagt mede zorg voor een goede samenwerking en voor een goede overdracht;
- draagt bij aan de afstemming tussen de betrokken onderwijs- en opvanginstellingen en indien mogelijk ook in breder verband met sport- en cultuurorganisaties.

Speelruimte

- de functionaris legt verantwoording af over de verzorging en ondersteuning van leerlingen/kinderen bij onderwijs de uitvoering van taken en oefeningen, over de aanpak en voortgang van de assisterende taken en organisatorische ondersteuning en over de aanpak en kwaliteit van de werkzaamheden in het kader van de informatie-uitwisseling tussen de sectoren;
- kaders zijn specifieke wet- en regelgeving, voorschriften, richtlijnen, werkafspraken, opdrachten en aanwijzingen;
- de functionaris neemt beslissingen bij/over het ondersteunen en verzorgen van leerlingen/kinderen, het in organisatorische zin gereedmaken van (les)materialen en bij het regelen van faciliteiten ten behoeve van uitstapjes, vieringen en festiviteiten.

Kennis en vaardigheden

Kwalificatieniveaus

- pedagogisch medewerker: 3
- klasseassistent: 3

Kennis en inzicht

- vaktechnische kennis van eenvoudige pedagogische toepassingen;
- pedagogische kennis;
- inzicht in groepsdynamische processen;
- kennis van de geldende hygiëne-, voedings-, gedrags- en/of veiligheidseisen;
- inzicht in de ontwikkelingsfasen van een kind;
- inzicht in de taak, organisatie en werkwijze van de eigen opvanginstelling en de betrokken school.

Vaardigheden

- invoelingsvermogen en communicatieve en sociale vaardigheden, nodig voor het motiveren, instrueren en corrigeren van leerlingen/kinderen;
- mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheden, nodig voor het rapporteren over ervaringen met gedrag en het onderhouden van contacten met ouders/verzorgers, collega's en dergelijke;
- vaardigheid in het begeleiden/ondersteunen van leerlingen/kinderen in de klassensituatie en kinderopvang;
- vaardigheid in het uitvoeren van praktische/organisatorische werkzaamheden.

Contacten

- met leerlingen/kinderen om hen te motiveren en te activeren om deel te nemen aan activiteiten, om hen op hun gedrag te wijzen en om vragen te beantwoorden;
- met de leidinggevende, leraar om ervaring over de ontwikkeling van de leerling te rapporteren;
- met collega's, klassenassistenten, pedagogisch medewerkers en dergelijke, ten behoeve van deling van ervaringen, om informatie uit te wisselen over het maken van afspraken voor uit te voeren gemeenschappelijke taken;
- met ouders over halen en brengen van leerlingen/kinderen, over het gedrag van de leerling en om informatie te geven;
- met vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen, wijkorganisaties, verenigingen, maatschappelijke instanties en dergelijke om feitelijke en praktische informatie uit te wisselen ten behoeve van de actualiteit en volledigheid van gegevens van leerlingen/kinderen.

Op de site van de brede school kun je meer informatie over alle onderwerpen in deze paragraaf vinden.

7 Rollen en competenties

Het werken in een combinatiefunctie vraagt om het flexibel en creatief om kunnen gaan met verschillende rollen, passend bij de eigenheid van de functie. Je moet schakelen, je inleven in verschillende situaties, open communiceren, om kunnen gaan met eigen taken en verantwoordelijkheden, leidend en volgend kunnen zijn.

JSO, expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding, heeft de verschillende rollen die een pedagogisch medewerker in een combinatiefunctie heeft, op een rijtje gezet. Elke rol brengt een andere verantwoordelijkheid met zich mee. De rollen kunnen verschillend of zelfs tegenstrijdig gedrag met zich meebrengen. Het werken met kinderen is wel hetzelfde, maar de pedagogische taak is verschillend.

- Gedurende de tijd dat de medewerker op de BSO werkt, staat het inspelen op behoeften van kinderen centraal, BSO is immers vrije tijd. Ook staat de zelfstandigheid in alle opzichten centraal.
- In de brede schoolactiviteiten staat het informeel leren centraal. Activiteiten zijn een verrijking voor de brede ontwikkeling van kinderen.
- De school heeft de taak om leerlingen kennis en vaardigheden bij te brengen. De aanpak verloopt via de uitgezette leerlijnen met tussen- en kerndoelen.

Naast de verschillen in pedagogische taak, is er een verschil in zelfstandigheid in taken. De vraag die hierbij speelt is: wie bepaalt wat jouw aanbod en wijze van begeleiden is.

- De onderwijsassistent voert zijn werkzaamheden uit onder eindverantwoordelijkheid van de leerkracht. Dit betekent dat de leerkracht de inhoud en werkwijze bepaalt. In feite is de combinatiemedewerker een uitvoerder van het door de leerkracht bedachte plan van aanpak en werkwijze.
- Gedurende het werken op de BSO is de medewerker zelfstandig. Samen met collega's wordt de groep gedraaid. Tussen de groepsleiding onderling is geen sprake van formele hiërarchie.
- Het werken in de tussenschoolse opvang/overblijven kenmerkt zich door veel organisatie, ad hoc inspelen op vragen en knelpunten en het werken met vrijwilligers vraagt aandacht.

Dit schakelen en omgaan met verantwoordelijkheden en bevoegdheden vraagt iets extra's.

Het gaat om de volgende competenties:

- 1 Kinderen begeleiden: kan kinderen begeleiden van verschillende leeftijden en in verschillende situaties.
- 2 Samenwerken:
 - kan omgaan met cultuurverschillen tussen organisaties (organisatiesensibiliteit);
 - heeft kennis van de rollen van anderen en kennis van de eigen rollen.
- 3 Organiseren en plannen: weet waar problemen moeten worden aangekaart vanuit verschillende werksoorten/organisaties en is in staat een bij het dagarrangement passend activiteitenaanbod (programma) te bieden.
- 3 Zelfstandigheid.
- 4 De combinatiemedewerker vervult verschillende rollen in meerdere organisaties.
- 5 Verbanden zien: ziet de meerwaarde van de combinatiefunctie in concrete projecten op uitvoerend niveau (activiteiten, materialen, ruimte).
- 6 Creativiteit: kan op praktisch gebied (zoals accommodatie, activiteiten en materialen) verbanden tussen de verschillende werksoorten vormgeven.
- 7 Flexibiliteit: kan specifieke kennis en kunde inzetten in verschillende situaties.

De combinatiemedewerker krijgt zeker te maken met verschillen in cultuur, pedagogisch handelen of verwachtingspatronen van collega's, ouders en kinderen. Een goede begeleiding en coachen van de combinatiemedewerker is daarom belangrijk, én duidelijkheid over wie de aanspreekbare leidinggevende is die tevens zaken met de samenwerkingspartner kan bespreken.